

sió ūe-seng sī Thài-iōng-hē lāi-bīn tū-liáu Hóe-chhiⁿ í-gōa, sek-tī siōng âng ê chhiⁿ-thé.

(Chit phiⁿ sī hoan-èk khan tī 2004.3.16. Phōng-kó Jit-pò tē A20 pán ê būn-chiuⁿ.)

Tâi-gí-bûn

Kiám Bô Tát-tit Gián-kiù?

Ko Sēng-iām

2004 nî 10 gōeh 30 līp-úi Chīⁿ Lím Hūi-kun kap 20 kúi-ūi Tâi-gí-bûn Hiáp-hōe tiàu-khui kì-chiá-hōe chí-chhut: Tiong-iōng Gián-kiù īⁿ (TGI) tī 2005 nî tūi Hō-ló-oe ê gián-kiù ī-sng sī bō pōaⁿ sián. Bêng-hián ūi-pōe 2 nî chéng TGI gí-giân-só tiû-pī-chhù chû-jīm Hô Tâi-an Kàu-siū kong-khai soat-bêng ū-tēng kā chì-chiό chit-pōaⁿ i-siōng ê ī-sng beh tâu-jip Tâi-ōan pún-thór gí-giân gián-kiù ê pō-chèng. Chiam-tùi chit hāng phoe-phēng, TGI Hù-īⁿ-tiúⁿ Chan Chì-lóng keh-tng-jit chiap-siū Tâi-ōan Jit-pò hóng-mñg ê sī-chūn, kái-soeh gí-giân-só beh gián-kiù.. ê sī “gí-giân” kap “hoat-siaⁿ”. Kheh-gí kap Gôan-chū-bîn-gí ê hoat-im, lóng-ū tēk-piát-sèng, thang tan-tòk liát-chò chit-ê hāng-bók pian ī-sng lâi gián-kiù, hâm Hō-ló-oe bô-kāng, só-í ū ī-sng pian-liát siōng ê chha-piát.

Tùi Hō-ló Tâi-gí-bûn gián-kiù ī-sng khiàm-khoeh ê cheng-gī, pún-lâng tiàm-tī sit-chè keng-giām ê līp-tiūⁿ lâi kóng, sit-chāi ū chin tōa ê kám-khài. Tâi-gí-bûn gián-kiù, tēk-piát sī kî-tiong ê Hō-ló-oe, chin khiàm-khoat gián-kiù keng-hùi. Kok-bîn-tóng chip-chèng ê sī bō pōaⁿ sián mài kóng, ū Bîn-chìn-tóng chip-chèng mā-sī kāng-khóan. Chhin-chhiūⁿ kóng, pún-lâng tñg-kî ēng Chu-sìn Kang-tēng ê choan-giáp pōe-kéng tâu-jip “Tâi-gí-bûn

chū-jiān gí-giân chhú-lí” ê gián-kiù kang-chok. Kiàn-líp Tâi-gí-bûn siong-koan chu-liāu-khò, iā koh chéng-háp ták-chióng pheng-im pēⁿ-tâi ê chóan-ōaⁿ. Tān-sī tī 2000 nî chho, Tâi-tâi Chu-kang-só chhòng-só só-tiúⁿ Lí Hák-iōng kàu-siū kap pún-lâng kiōng-tōng hiòng Kok-kho-hōe (KKH) thê-chhut “Tâi-gí-bûn chu-sìn-hòa” ê gián-kiù kë-ōe, siūⁿ beh sin-chhéng 50 bān khø ê keng-hùi, kiat-kó hō lâng phòaⁿ chò “bô tát-tit gián-kiù”. Sì-nî lâi, góa múi-nî lóng thê-chhut siong-koan ê gián-kiù kë-ōe sin-chhéng, kàu taⁿ iáu m̄-bat tit-tiōh KKH chit-sián-chīⁿ ê pór-chō. Sū-sít-siōng, kui ê KKH gián-kiù keng-hùi lâi-té, ták-nî kúi-nâ-ek ê “Sò-ūi hák-síp kok-ka hêng kë-ōe”, tàu-té sī kúi pha-sián thêh lâi chò Tâi-gí-bûn ê gián-kiù neh? Che sī bôk-chêng Tâi-ōan siā-hōe kai-tong koan-sim ê gī-tê. Siong-sìn nā m̄-sī 0, kék-ke mā bô-thang kàu 1 pha-sián.

Lán koh tūi Chan Chì-lóng ê kái-soeh lâi khòaⁿ, sng-sī sè-kài siōng chin chió-ū ê “Im-tiāu gí-giân” (*tone language*) ê Hō-ló-oe Tâi-gí, kám-kóng tī gí-im siōng bô tēk-sû-sèng? Chhiūⁿ “khui-khui-khui” chit khóan gí-im kap i ê piàn-tiāu kui-chek, kám m̄-sī chin tát-tit gián-kiù ê gí-im gī-tê leh! Chan Chì-lóng kóng hō-chò tī “Gí-im”, “Hoat-im” lóng bô tēk-sû-sèng ê kóng-hoat, eng-kai sī chin pháiⁿ hō lâng jīn-tōng!

2004-nî 9--gōeh Tiong-hôa-bîn-kok Kè-sng Gí-giân Hák-hōe ê nî-hōe tiong, *MicroSoft* ê A-chiu Gián-kiù-īⁿ hù-chú-jīm Eric Chang tián-sī *MicroSoft* khai-hoat ê Hôa-gí “Bûn-jī chóan su-chhut (*Text to Speech*)” nñg-thé, hō-chòe Bôk-lân hē-thóng. In ê tiān-náu hoat-im í-keng kap lán lâng teh kóng-ōe kiōng-kiōng beh sio-kāng. Hóan-tò tñg-lâi khòaⁿ Tâi-gí, put-kóan sī Hō-ló-oe á-sī Kheh-gí, gián-kiù gí-im ê hák-chiá chin chió. Bôk-chêng só-ū ê

bûn-jī chóan su-chhut hē-thóng hoat-im mā chin bē chū-jiān. Kî-sít chiàu tîng-kî teh gián-kiù Tai-gí gí-im ê Chheng-hôa Kang Kàu-siū kap Tióng-keⁿ Lī Kàu-siū ê kór-kè, lán kok-lāi ê ki-sút í-keng chin sék-chhiú lah, nā ē-tàng tâu-jip Sin-tâi-phiò 2,000 bān ê gián-kiù keng-hùi, Hō-ló-oe Tai-gí ê bûn-jī chóan su-chhut hē-thóng tō ē-tàng kap MicroSoft ê Bók-lân hē-thóng ū kāng-khóan ê phín-chit. M̄-chai TGI Gí-giân-só á-sī Chu-sìn-só, kám-thang tui in kúi-nā-ek ê keng-hùi lāi-té poah chhut-lâi 2,000 bān, thang lâi chò chit-hāng ū ì-gī, jī-chhiáⁿ mā ū pit-iàu ê chhiúⁿ-kiù Tai-ôan bó-gí ê gián-kiù?

(Tù-chia sī Tai-tāi Chu-sìn Kang-têng Gián-kiù-só ê kàu-siū. Chit phiⁿ bûn-chiuⁿ iû Lô Éng-hong chóan-siá chò Tai-bûn.)

Bó-gí Tōa-pór-ôan

Koeh Bûn-kheng

● Lâi! Lâi! Lâi! Khòaⁿ! Khòaⁿ! Khòaⁿ!
Kín-lâi kín-khòaⁿ, bân-lâi kiám khòaⁿ chit-pòaⁿ. Ū bé to-siā, bô bé kám-siā. Ū kah-ì..ê hoah siaⁿ, bô kah-ì..ê piⁿ..á kha. Kin-á-jit lâi kàu kùi pó-tē, seng-lâi siâu-kài góan sió-bē, i miâ kiò ï-kun, seⁿ súi kór-chui ū lâng-iân, chhin-chhiat tâi-hong bô lâng hiâm, kin-nî 20 hòe, iâh bô siūⁿ beh chhut-kè. Sió-bē--ah, kín-lâi kā lán ê hiong-chhin mñg-an, say *Hello!*

● ï-kun: Tai-ke hó, góan sī ï-kun, chit-ê só-chai hó kí koh hó chhōe, lâng-kheh móa-móa chiah-nih chē, ng-bāng tōa-ko, tōa-ché, sió-tī, sió-bē mài hiâm góan pháiⁿ sèng-tē, tâi-ke í-á giâ lâi chē, lán chò-tin lâi tâm-thiⁿ koh soat-tē.

● Kóng liáu ū kàu hó, ū kàu chán, chiok-hok tâi-ke ū châi-sán. Góan lâi chia m̄-sī beh phah kûn-thâu bē kô-iòh, mā m̄-sī

beh lâi thui-siau “蠻牛”, koh khah m̄-sī beh kiò tâi-ke thng “khò” châu--chit-ē. Kóng kàu chia, tâi-ke it-têng kám-kak chin kî-kòai, chit-ê lâng sîn-keng tōa-sè-tiâu, sioh-tôh sioh-tôh tòng bōe-tiâu, phah sí-kat koh o-peh chhiâu. M̄-sī, m̄-sī, lín lóng kā góa gō-höe lah! He sī kin-á-jit chhut-mñg ê sî-chün, góan sai-hü ū kau-tai. I bat lâi kùi pó-tē, kóng lán chia ê pêng-iú sī kài khó-ài. Sit-chai ū kàu kha, m̄-tiāⁿ òe-hiáu iōng tiān-náu siá Chhun-liân, mā òe iōng chhit-jî-á liâm sì-kù-liân, koh òe thiàu “Un-lút chhau”, liân “Î-chia” kiam bē “Mài-tâng-lâu”. Sit-chai ū kàu gâu, kiò góan chin-sim kah lín poah kám-chêng, nā bô, chiâh khui châi gán-chêng. ï-kun, lí lâi kā hiong-chhin soat-bêng--chit--ê, sī án-choáⁿ òe chiâh khui châi gán-chêng neh!

● ï-kun: Sī--tih! Lâng kóng m̄-bat hòe chhiáⁿ lâng khòaⁿ, m̄-bat lâng sî chit-pòaⁿ, giâ-thâu chhìn-chhái khòaⁿ, mā chai chia ê lâng bōe sî chòaⁿ. Hong-súi hó, óa soaⁿ-phiâⁿ, bōe tōa kôaⁿ, âu-tai kiáⁿ-sun it-têng hó seⁿ- thòaⁿ.

● Lâng kóng, thiaⁿ bô chhùi tōa hù-kùi, nā thiaⁿ góan sió-bē ê chhùi, pó-chèng hō lí hó chhóan-khùi. Góan sai-hü ū kau-thâi chit-ê bûn-tê, kiò góan lâi chhéng-kàu lín ták-ê. Sûi-jiân góan sī chit-ê hân-bân pñg-tháng koh siâu-siūⁿ beh chò Chóng-thóng ê kór-i lâng, m̄-kú sai-hü kau-tai ê bûn-tê, mā m̄ kâⁿ lâi pàng bōe-kî--tit. Kóng kui-po kóng kah chhùi-kak chhân pho, kóng kah o-jîn tîng pêh-jîn, chhèng-chí khòaⁿ chò sī thô-tâu-jîn. Tàu-té góan sai-hü sī kau-tai sîm-mih bûn-tê neh? Nâ kóng tiôh chit-ê bûn-tê, chin-chiâⁿ sī ū kë-tát, koh m̄-bián lín chhut-lát, chí-iàu hó-hó kí, tui lín ê bî-lâi chhât-tùi sī chit-chióng hok-khì. Hok-khì lah!

Góan sai-hü kóng, Kok-üi pêng-iú ah! Lín kóng Tai-gí kâⁿ ê thong? Bōe thong bô